МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА ПРОГРАМА

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ
Примено: 14.04.2014
07 12/45

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА
за заедниците

I ГОДИНА

СРЕДНО СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ СО ДВЕГОДИШНО ТРАЕЊЕ

Скопје, јуни 2013 година

I. ВОВЕД

Назив на наставниот предмет: македонски јазик и македонска литература за заедниците

Вид на средно образование: стручно

Година на изучување на наставниот предмет: прва година двегодишно образование

Број на часови на наставниот предмет

- Број на часови неделно: 2 часа
- Број на часови годишно: 72 часа

Статус на наставниот предмет: задолжителен

II. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ (од I до II година)

Ученикот/ученичката:

-да ги проширува и продлабочува знаењата за македонскиот литературен јазик како основно средство за комуникација;
-да се оспособува за самостојно усно и писмено изразување, за сфаќање и доживување на литературните и на другите текстови;

-да ја развива и да ја зацврстува свеста за значењето на македонскиот литературен јазик како службен јазик во Република Македонија;
-да развива и да стекнува способности и вештини во комуникацијата со коректна и правилна примена на македонскиот стандарден јазик;
-да се оспособи за разбирање и следење на усни и писмени излагања на другите;
-да се здобие со трајни и функционални знаења;
- да се оспособи за реализирање на предвидените цели на наставата во предвидената наставна година како и конкретните цели.

III. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО I ГОДИНА

Ученикот/ученичката:

-да се стекне со знаења од областа на историскиот развој на македонскот јазик;
-да ги усвојува и применува правописните правила на македонскиот стандарден јазик;
- да усвојува содржини, поими и правила од фонетика и правилно да ги применува во усната и писмената комуникација;
-да ги применува правилата за акцентирање при усното изразување;
-да ги разликува и применува различните интерпукциски и правописни знаци;
-да усвојува содржини, поими и правила од областа на морфологијата;
-да се оспособи за писмена комуникација со текстови од практично-професионална комуникација;

-да се запознае со националните литертурни остварувања и знаења за периодите и процесите во литературната историја;
-да ги препознава и разликува литературните видови и родови и нивните карактеристики;
-да се оспособи за толкување на литературните творби.

Програмско подрачје: ЈАЗИК (33 часа)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: -да ги препознава словенските јазици преку нивните специфични белези;	1. Историски преглед на развитокот и формирањето на македонскиот јазик (5 часа) Македонскиот јазик во групата на	Глаголица	Разгледување на текстови за

-да ги набројува историските факти за појавата на глаголицата и кирилицата во старословенскиот период; -да го знае местото на македонските народни говори во развојот на македонскиот писмен јазик; - да ги именува основните био-библиографски податоци за К. П.	словенските, јужнословенските и балканските јазици Ширењето и функциите на народниот јазик Погледите на Крсте Петков	Кирилица Средновековни книжевни школи За Македонцките работи	илустрација на разликите на двете старословенски писма како и факсимили од најстарите текстови. Шематски приказ на развојот на македонската варијанта по етапи. Приказ и илустрација на важноста и улогата на средновековните книжевни школи. Извадоци од текстови во кои се препознаваат македонските народни говори.

Мисирков; - да ги толкува ставовите на Мисирков за македонскиот стандарен јазик; - да ја анализира статијата „Неколку зборои за македонцкиот литературен јазик“;	Мисирков за македонскиот литературен јазик		Читање и дискусија на делото „За македонцките работи“.
-да го дефинира поимот фонетика; - прави разлика меѓу глас, фонема и буква; - да ги разликува согласките и самогласките; - да ги разликува поделбите на согласките по звучност; -да го објаснува фонетскиот процес	2. Фонетика и фонологија (4 часа) Глас и буква Согласки и самогласки	Глас Буква	Вежби за гласовните промени. Изработка на

едначење по звучност; - да ги именува карактеристиките на акцентот во македонскиот стандарден јазик и отстапувањата од третосложното акцентирање;	Едначење по звучност 3. Акцент (2 часа)	Акцент Спецификите на акцентот на македонскиот литературен јазик	табела за поделбата на гласовите. Вежби за самогласките и слоготворната функција. Вежби за поделба на зборовите на слогови. Вежби со намерни грешки во кои учениците ќе треба да ги коригираат грешките. Вежби за отстапувањето од едначењето по звучност. Звучен запис за неправилно акцентиран текст.

			Вежби за местото на акцентот во македонскиот стандарден јазик со друг.
- да знае дека македонскиот правопис е заснован врз фонетскиот принцип т.е. фонетска основа; - да ја разликува употребата на карактеристичните фонеми и правилно ги употребува во пишан текст;	4. Правопис и правоговор	Поим за правопис и правоговор	Вежби за правилно пишување на дадени карактеристични фонеми и правилно репродуцирање. Разоткривање на сторени грешки во изговорот.
- да ја дефинира морфологијата како наука за јазикот и нејзината функција;	5. Морфологија (12 часа) Зборoформа, Полнозначни и службени зборови	Морфема Зборoформа Полнозначни зборови	Вежби во пишана форма за визуелизација на

-да знае да ги класифицира зборовите; -да го дефинира поимот именка и неговото значење; - да ги разликува разните видови именки и категориите кај именките (род, број, определеност); -да ги применува видовите именки во текст;	Именки Граматички категории на именките: род, број, определеност	Службени зборови Општи и сопствени именки	правописот. Вежби за воочување на морфемата во зборот. Вежби преку кои ќе можат да ги идентификуваат и класифицираат зборовите (именки, придавки, броеви... неменливи, менливи. Вежби за определување на именките.

-да ги препознава придавките во реченица; -да ги препознава и именува различните видови придавки (описни, односни, бројни и заменски); -да ги разликува категориите кај придавките (род, број, определеност и степен); -да ги применува придавките во текст; -да ги препознава броевите од другите видови зборови; - да ги разликува категориите на броевите;	Придавки Граматички категории (род, број, определеност и степен) Броеви Граматички категории (род, број, определеност)	Степен кај придавките Определени и со приближна бројност	Функционални вежби за определување на граматичките категории. Вежби за употреба и разликување на видовите придавки. Вежби за степенувањена придавките. Вежби за препознавање на граматичките категории.

-да ги препознава заменките од другите видови зборови; -да ги класифицира видовите заменки (лични, лично-предметни, показни); -да ги применува заменките во текст;	Заменки Заменките според значењето и функцијата	Лични заменки, лично-предметни заменки и показни заменки	Вежби: текстови преку кои ќе се воочат броевите со определена и приближна бројност.
-да го дефинира поимот глагол; -да ги класифицира според граматичките категории; -да ги споредува глаголите според видот; -да ги применува глаголите во текст;	Глаголи Граматички категории кај глаголите	Вршител или носител на дејство	Табеларен приказ на личните заменки со нивна практична примена. Вежби за препознавање на заменките и кратките заменски форми.

-да ја споредува простата и сложената глаголска форма; -да ја знае простата глаголска форма; -да ја разликува сложената глаголска форма; -да ги применува правилно простите и сложените глаголски форми; -да ги образува неличните глаголски	Прости и сложени глаголски форми Нелични глаголски форми	Сегашно време Минато време Идно време Заповеден начин (императив) Глаголска л-форма Глаголска придавка Глаголска именка Глаголски прилог	Вежби: реченици преку кои се согледуваат, определуваат граматичките категории: време, начин, лице, вид. Вежби за образување на сегашно, минато и идно време Вежби со текстови во кои ќе ги определува изучените времиња.

форми; -да ги разликува неличните глаголски форми; -да ги употребува неличните глаголски форми; - да ги разликува прилозите од другите видови зборови; - да ја сфати нивната функција во реченицата; - да ги употребува правилно прилозите; -да ги употребува правилно предлозите во реченици; - да ги препознава сврзниците и извиците	Прилози Предлози Неменливи зборовни групи	Прилози Предлози Сврзници Извици	Текст во кој ќе го препознаат заповедниот начин. Вежби: реченици во кои ќе се применува императивот. Вежби за препознавање и образување на неличните глаголски форми. Вежби со текстови во кои ќе се

во текст; -да развива способност за самостојна практично-професионална комуникација; -да ја сфати разликата во формата на соодветните видови писмени текстови; -да го употребува македонскиот стандарден јазик во составувањето на соодветните наменски тесктови.	6. Практично-професионална комуникација (8 часа)	Молба Изјава Барање Приговор Понуда	откриваат и класифицираат прилозите. Вежби со текстови во кои ќе се препознаваат, откриваат предлозите и нивната функција. Вежби за препознавање на неменливите зборовни групи: сврзници и извици. Вежби на готови обрасци и текстови за воочување на

			структурата и функцијата. Вежби за самостојна изработка на молба, изјава, барање, приговор и понуда. Илустрирање со примери за составување на наменски текстови.

Програмско подрачје: ЛИТЕРАТУРА (33 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
-да ги знае причините за појава на словенската писменост	**Почетоци на словенската писменост (5 часа)**		Електронска презентација подготвена од учениците, работа во групи за

- да ги анализира „Панонски легенди“ со акцент на Моравската мисија; - да го толкува значењето на Моравската мисија-подготовки, одржување , одбрана од тријазичниците;	Св. Кирил и Методиј „Панонски легенди“ Св. Климент Охридски „Пофално слово за св. Кирил Филозоф“	Житие Глаголица Кирилица Моравска мисија Слово, пофално, поучно	историските факти како причина за појава на словенската писменост. Читање на фрагменти од житијата со преглед на Моравската мисија и одбраната на словенската писменост. Електронска презентација подготвена од учениците, работа во групи за животниот пат и литературната

-да го објаснува значење на Климент Охридски за развојот на словенската писменост и култура; -да ја согледува улогата и значењето на Охридската книжевна школа како прв универзитет на Балканот; -да ги коментира белезите на просветителството во Македонија; -да ги набројува основните био-библиографски податоци за Јоаким Крчовски;	Просветителството во Македонија: Просветителството во Македонија појава, одлики, претставници (4 часа) Јоаким Крчовски - „Слово заради завист“	Културно-просветителска дејност Народен говор, слово -поучно	дејност на Климент Охридски Интерпретативно читање на Словото со анализа на лирските белези Дискусија за значењето и улогата Охридската книжевна школа како продолжувач на словенската традиција. Електронска презентација за просветителството во Македонија, подготвена од учениците, работа во групи.

-да ги набројува основните био-библиографски податоци за Кирил Пејчиновиќ	Кирил Пејчиновиќ - „Епитаф“	Епитаф, Оригинален текст Слово, религиозно-поучна литература Верска и морална просвета	Интерпретативно читање на „Словото заради завист“ со дискусија за народниот јазик и примесите од другите јазици и значењето на „Словото“ од тој аспект. Читање и рецитирање на епитафот. Натпревар во сценска изведба на епитафот (да се научи наизуст)

- да ги набројува белезите на романтизмот во Македонија; -да ја коментира улогата на собирачите на македонските народни умотворби за развојот на македонската литература;	Романтизмот и културната преродба во Македонија (8 часа) Собирачи на македонско народно творештво: преглед	Културна преродба Народно творештво, собирачка дејност	Дискусија за улогата на просветителите во зачувувањето на македонскиот идентитет. Електронска презентација од учениците, работа во групи за Романтизмот и културната преродба во Македонија. Дискусија за значењето на народното творештво и неговата улогата во зачувување на македонскиот

-да знае проценува улогата на Константин Миладинов во развојот на македонската книжевност	Зборникот на браќата Миладиновци (избор)	Зборник,	идентитет.
-да знае основни био-библиографски податоци за Константин Миладинов;	Константин Миладинов Поезија („Т`г за југ“ „Бисера“, „Голапче“)	Основоположник на уметничката поезија	Електронска презентација од учениците, работа во групи за био-библиографските податоци за Константин Миладинов. Интерпретативно читање на песните на Константин Миладинов.
-да знае основни био-библиографски податоци за Григор Прличев; -драматизира делови од „Сердарот“;	Григор „Прличев Сердарот“	Поема, словенска антитеза	Дијалошки метод за био-

-да го анализира „Сердарот“ низ ликот на мајката Неда, Гегите и Кузман Капидан.			библиографските податоци за Григор Прличев. Читање на фрагменти од поемата со акцент на ликот на мајката и ликот на Кузман Капидан. Дискусија за загубата на мајката олицетворена во сите мајки што ги губат своите синови за слободата на Македонија.

Лектири:

1. Македонска народна поезија
2. Григор Прличев „Скендербег“

IV. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Предметот македонски јазик и литература за заедниците подразбира распределба на часовите за усвојување на нови наставни содржини од областите Јазик и Литература, при што треба да се обрне внимание на бројот на часовите за реализирање на функционалните цели на обете подрачја, со акцент врз самостојната работа на учениците.

Во текот на наставната година се работат задолжителни две писмени работи за кои се испланирани шест (6) наставни часа (за техничка подготовка, за изведба и за поправка).

Целите на предметот македонски јазик и литература ќе биде успешно остварена доколку во целост се исполнат сите конкретни цели кои се систематизирани по подрачја и теми.

За реализација на програмските содржини ќе се применува традиционална и современа наставна технологија, како единство на интеракција меѓу наставникот, ученикот и наставната содржина, формите, методите и средствата, за да се постигнат целите на предметот.

Покрај основните традиционални методи, ќе се применуваат и методите на активно учење преку кои ќе се развива свеста и желбата за континуирано учење.

По давањето на информациите за определена содржина, со примена на икт и современа наставна технологија, од учениците ќе се бара истите да ги толкуваат со примена на формите за усно и писмено изразување и притоа ќе реконструираат, анализираат и синтетизираат и практично да ги применуваат стекнатите знаења. Прашањата кои ги поставува наставникот треба да бидат насочени и во функција на поттикнување на различни видови мислења и ставови со различна сложеност. Во добиените одговори од ученикот, наставникот нема да бара само препознавање и репродукција на меморираното, туку ќе бара искажување најразлични судови, мислења и откривање на заемните врски меѓу идеите, фактите и нивните вредности. Активностите и улогата на ученикот и на наставникот меѓусебно се кординираат во текот на процесот на учењето.

V. СТАНДАРДИ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ

Според Блумовата таксономија воспоставени се стандарди за оценување според кои се распоредени програмските подрачја и содржини. Во прва година учениците во програмското подрачја јазик се обработуваат содржините: Историски развој на македонскиот јазик, Фонетика и фонологија, Акцент, Правопис и правоговор, Морфологија, Практично-професионална комуникација, Теорија на литература, Историја на литературата и Словенска писменост според кои учениците по нивоа треба да ги исполнат следните стандарди:

Наставно подрачје/ содржини	**Ниво на постигање**	**Стандарди**
Јазик Историски развиток на македонскиот јазик Фонетика и фонологија Акцент Правоговор и правопис Морфологија Практично-професионална комуникација	Помнење	Ученикот/ученичката: препознава белези на словенски јазици; набројува факти од историскиот развиток на словенската писменост; препознава белези на акцентот во македонскиот стандарден јазик именува видови придавки; наведува белези на заменки.
	Разбирање	Го објаснува значењето и ставовите на К.П.Мисирков за развитокот на македонскиот јазик. поврзува ставови на учебникарите за македонскиот јазик;

		опишува елементи на морфологијата толкува служба на именките во реченица; индетификува прости и сложени глаголски форми; разликува прилози и предлози во јазичен исказ; објаснува сврзници и извици.
	Применување	Применува правописни правила за согласки и самогласки; демонстрира употреба на различни акцентски целости; пишува различни форми за практично-професионална комуникација; применува различни граматички категории на именката, придавката, броевите, заменките; категоризира прости и сложени глаголски форми според глаголско време; правилно употребува прилози и предлози во реченица применува утврдени форми за професионална комуникација.

	Анализа Синтеза Вреднување	Разликува глас од фонема; објаснува причини за гласовни промени кај согласките.
Наставно подрачје/ содржини	**Ниво на постигање**	**Стандард**
Литература Старословенска писменост Просветителство во Македонија Романтизмот и културната преродба во Македонија	Помнење	Нбројува причини за појава на словенската писменост; именува средновековни книжевни школи набројува белези на просветителството во Македонија; репродуцира основни био-библиографски податоци за Пејчиновиќ; репродуцира специфики на македонскиот романтизам; знае основни био-библиографски податоци за К.Миладинов, Г.Прличев.
	Разбирање	Објаснува за значењето на Климент Охридски за развојот на македонската книжевност објаснува карактеристики на македонскиот романтизам; толкува значење на Д.Миладинов како преродбеник и како собирач на

	Анализа Синтеза Вреднување	народни умотворби; го анализира делото „Панонски легенди“ анализира дела од Пејчиновиќ, К.Миладинов, Г.Прличев.

VI. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Вреднувањето на резултатите е задолжително и се одвива според законските норми. Напредувањето и оценувањето на учениците постојано се следи и се врши континуирано во текот на наставата, со обид на учениците оценувањето да им ја покаже реалната состојба во нивните знаења со што ќе се стимулираат за нивно перманентно продлабочување.

Усниот инструментариум се состои од одговори на прашања, поставување (ученички) прашања, презентации, самостојно изложување на доживувања и сфаќања, ставови и судови.

Пишуваниот инструментариум ќе претпочита писмени работи, писмени вежби, објективни тестови на знаења, тестови на способности.

Оценувањето се врши по определена тема, во текот на тромесечјето, полугодиeто и крајот на годината.

Оценувањето треба да биде во функција на успешно завршување на наставната година.

За учениците кои покажуваат вонреден интерес и успех задолжително сеорганизира додатна настава.

За учениците кои не ги усвојуваат во задоволителна мера знаењата, задолжително се организира дополнителна настава.

VII. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставата се организира во училница или во кабинет, а по исклучок се проследува со придружни активности кои го менуваат местото на реализација (институции на култура, научни институции, природен амбиент и др.).

VIII. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Студиски групи на Филолошкиот, односно Филозофскиот факултет:

-Македонска книжевност и јужнословенски книжевности со македонски јази како втор главен предмет

-Македонски јазик и книжевност-наставна насока

-Општа и компаративна книжевност

IX. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: *1.09.2013 година*

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Наставната програма по предметот македонски јазик и македонска литература за учениците од другите заедници за I година на средното стручно образование со двегодишно траење, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-6466/1
08-04-2014 год.
СКОПЈЕ

МИНИСТЕР,

____

Спиро Ристовски

Изготвил: работна група со решение бр.02-638/1 од 22.04.2013 год., координатор Мито Стефановски
Контролирал: Трајче Георгиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор
Директор: м-р Весна Хорватовиќ